

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

TÖÖTAJATE PSÜHHOPATOLOGIA

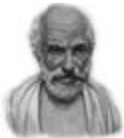

Inimpsüühika on ajutegevuse väljendus ning psüühikahäired tulenevad ajutegevuse häiretest
(Hippokrates)

Psühhopatoloogia

Psühhopatoloogia on psüühikahäireid käsitlev õpetus, mis kuulub peamiselt psühhiaatria ja kliinilise psühholoogia valdkonda

Kliiniline psühholoogia ehk ebanormaalsuse psühholoogia tegeleb psühodiagnostikaga ja psühhoteeraapiaga; käsitleb käitumist, mis ei sobi kultuurilisse või sotsiaalsesse konteksti, põhjustab ebameeldivust ning kannatusi nii endale kui ka teistele ning esineb statistiliselt harva

Psühhiaatria on humanmeditsiini eriala, mis tegeleb psüühikahäirete ennetamise, diagnostika, raviga
Psühhiaatriline tegevus on igas riigis reguleeritud vastavalt seadusandlusele, et vältida inimõiguste rikkumisi

---

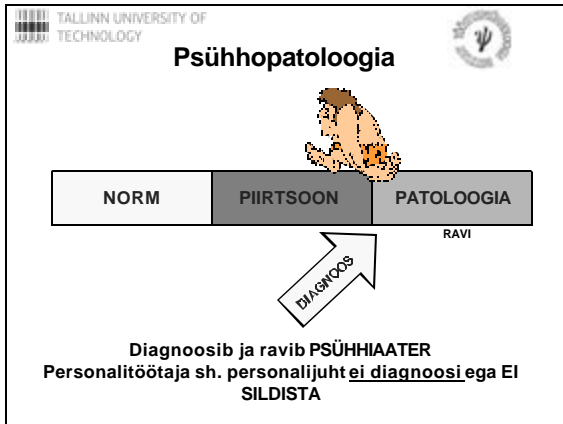

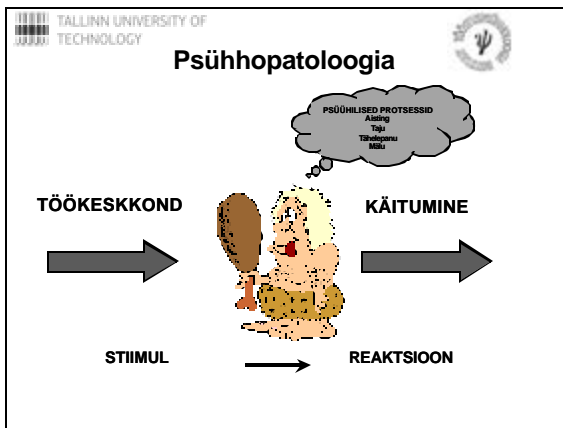

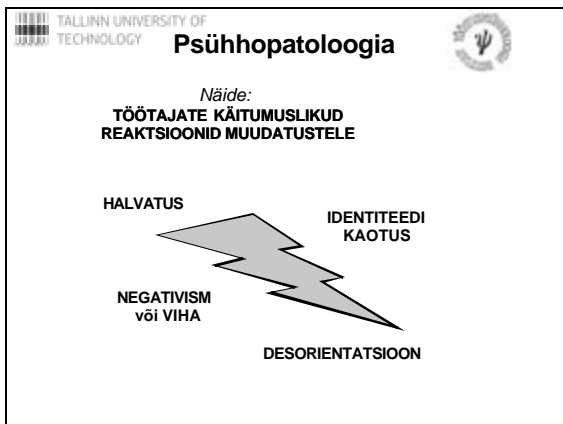

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Näide

Halvatus – töötaja ei tee mitte midagi ja loodab, et muudatus teda ei puuduta, ehk läheb kõik temast mööda. Töötaja on küll füüsiliselt tööl, kuid vaimselt puudub töölt. Tüüpiline sõnaline väljendus: "See ehk ei puutu minusse".

Identiteedi kaotus – töötaja on väga murelik, meenutab sageli kui hästi kõik oli enne muutust ning kui tublilt ta siis toime tuli. Väljendus: "Ma olen harjunud..."; "Minu töö on täielikult muutunud...".
Töötaja tunneb ennast muutuste ohvrina ja püüab saada teistelt kaastunnet

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Näide

Negativism või viha – töötaja leiab, et minevik on möödas ja tunneb selle pärast tigidust. Võib hakata aktiivselt mineviku tagasitoomise eest võitlema, moodustades gruppe, koalitsioone, ühinguid. Võib esineda destruktivset käitumist (miiting, sabotaaž jms). Väljendus: "See ei hakka ialgi korralikult tööle!"; "Ma lähen siit firmast minema ja siis te veel näete!" Oma viha väljendatakse igal võimalikul juhul ning niisuguses vormis nagu organisatsiooni kultuur vähegi võimaldab.

Desorientatsioon – töötaja kogeb kaotustunnet ja hämmeldust, on ebastabiilne oma tundmustes ja käitumises. Esitab väga palju küsimusi

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Hinnanguline iga-aastane kaotus
Suurbritannia töötajate vaimse tervise häirete tõttu
(Sainsbury Centre for Mental Health, 2007)

	Keskmine maksumus töötaja kohta (£)	Maksumus kokku Suurbritannias (£ miljard)	%
Absenteism	335	8.4	32.4
Presenteism	605	15.1	58.4
Tööjõu voolavus	95	2.4	9.2
Kokku	1035	25.9	100

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Maksumus (miljard \$)
(Cooper, 2011)

	Alkohol	Narkootikumid	Psühhopaatoloogia & vaimsed häired
Vähenevad tootlikkus	51	26	3
Töö kaotus	4	1	19

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psüühikahäirete käsitlemine

- ✓ Psüühofüsioloogilised käsitlemised
- ✓ Psüühodünaamilised käsitlemised
- ✓ Humanistlik lähenemine
- ✓ Kognitiivsed käsitlemised
- ✓ Käitumuslik lähenemine

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopaatoloogia

Depressioon ehk masendus, kurvameelsus
Esineb ligi 15-20% täiskasvanutest
Naistel sagedamini kui meestel
Sümptomid:

- ✓ kurb meeleolu
- ✓ huvi ja elurõõmu kadumine
- ✓ energilisuse vähenemine
- ✓ madaldunud enesehinnang
- ✓ une- ja söömishäireid
- ✓ lootusetus tuleviku suhtes
- ✓ kohustustega mitte hakkamasaamine
- ✓ enese eest hoolitsemisest loobumine

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Ärevus - on emotsionaalne seisund, mida tekitavad võimalikud või tõenäoliseks hinnatud ebameeldivused ja mis väljenduvad kartuses, kartlikkuses, ärevuses, erutuses, rahutuses, himus

Näiteks:
 "Mis nüüd küll saab...."
 "Äkki..."

Sümptomid:
 ✓ pinges
 ✓ närvilisus
 ✓ ebamugav erutus

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Foobia - püsiv ja tugev hirm mingi objekti, sündmuse või olukorra ees, mis ei ole tegelikult ohtlik

Foobia ehk haiguslik kartus on ärevustunne, mis tekib mingi kindla nähtuse või elusolendi ees, mida tajutakse tegelikult ohtlikumana. selliseid objekte või situatsioone hakatakse vältima või talutakse neid väga suure ebamugavustundega

✓ lihtfoobiad st. foobiad, mis on seotud ühe kindla nähtusega:
 - akrofoobia (hirm kõrguse ees)
 - arahnofoobia (hirm ämblike ees)
 - klaustrofoobia (hirm suletud kitsaste kohtade ees)
 - ahlufoobia (hirm pimeduse ees)
 - aviatfoobia (hirm lendamise ees)

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

✓ sotsiaalsed foobiad
 - agorafobia on hirm avalike kohtade, aga ka selliste kohtade ees, kust põgenemine turvalisse kohta on raskendatud - väljakud, kaubanduskeskused, poejärjekorrad, lennukid, bussid, rongid, jne.

Agorafobiat ilma paanikahoota esineb Ameerikas umbes 0,8% üle 18-aastastest inimestest arvestusliku aasta jooksul (Waters, 2005)

Kartust foobiate ees nimetatakse fobofobiaks

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Paanikahäire on psüühikahäire, mille keskne tunnus on paanikahoogude esinemine

Haigus esineb üldiselt noorematel inimestel ja sellega seondub ka teisi psüühikahäireid, näiteks depressioon ja üldistunud ärevushäire

Sümptomid: käte värisemine, jäsemete tuimus, südamepekslemine, pearinglus, lämbumise tunne, surmahirm ja hirm hulluksminemise ees või hirm kaotada enesevalitsus Sümptomid on alati individuaalsed

Alkohol, kofeiin ning nikotiin võivad põhjustada paanikahooge Paanikahäiret esineb naistel 1–6 korda sagedamini kui meestel

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Isiksushäired on kliinilise tähendusega seisundid ja käitumisviisid, mis on püsivad, väljendavad inimese loomuliku elustiili, väljendavad enese ja teistega suhtlemise stiili, võivad avalduda indiviidi arengus varakult, võidakse omandada elu jooksul

= sügavad, jäigad käitumismustrid

✓ nartsistlik isiksushäire on iseloomulikud erinevad suurusluulud, soov olla teiste poolt imetletud ja vähene empaatiavõime

Häiret kandev inimene on veendunud, et tal on õigus saada erilise kohtlemise osaliseks. Samas ta ise kadestab teisi. Selliseid inimesi iseloomustab ülbe käitumine ja üleolev suhtumine ning teiste inimeste kõhklematu ärakasutamine endale seatud eesmärkide

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Isiksushäired

✓ vältiv isiksushäire - tagasihoidlikkus sotsiaalsetes situatsioonides, alaväärsuse ja kohatuse tunded, väga suur tundlikkus negatiivsetele hinnangutele ja suhete vältimine teiste inimestega

Vältiva isiksushäirega inimesed peavad ennast tihti väheveetlevaks või sotsiaalselt kohmakaks. Nad väldivad sotsiaalset suhtlemist, sest kardavad naeruväärastamist, alandamist, tagasilükkamist või põigust

✓ depersonalisatsioon – on eneseteadvuse anomaalia, inimene tunneb, et tal ei ole kontrolli oma tööelu üle, kõigil teistel läheb paremini, on rohkem, ilusam jne.

Tagajärjeks võib olla identiteedi kaotus – kes ma selline

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Anti-sotsiaalsed häired

- ✓sotsipaatia – antisotsiaalne käitumine
- ✓psühhopaatia
- püsiv psühhopaat – pidev vajadus uute muljete, tingimuste, ümbruse, tutvuste, tegevuste järele, kuid tüdineb kiiresti kõigest
- pidurdamatu psühhopaat – võimetu ennast kontrollima, pidurdama, emotsioonide labiilsus, kergesti "emotsionaalne plahvatamine", ägestumine tühistel põhjustel, konfliktus
- hüpertüümne psühhopaat – pidevalt kõrgeenenud meeleolu, lakkamatu ettevõtlikkus
- hüsteeriline psühhopaat – egotsentrik, vajadus tähelepanu keskmes olla, imetletav, kadeduse objekt

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

- ✓ psühhopaatia
- paranoiline psühhopaat – umbusk, kahtlustus, teised ei hinda ja arveta temaga piisavalt ja soovivad halba
- asteeniline psühhopaat – psüühilise ja füüsilise töövõime puudulikkus, kiire väsimine
- hüpoondriiline psühhopaat – keskendub oma tervisele, liialdatult mures

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Bipolaarne häire = meeleluhäire (varasem nimetus maniakaal-depressiivne psühhooos) on psüühikahäire, mille puhul vahelduvad kõrgeenenud meeleolu, aktiivsuse ja energiaga perioodid (maniakaalne episood või hüpomaania) ning meeleolu, aktiivsuse ja energia alanemine (depressioon)

Emotsionaalne labiilsus – emotsioonide kiire ja põhjendamatu vaheldumine

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Bipolaarne häire

Rõõm ————— Kurbus

Armastus ————— Vihkamine

Rahulolu ————— Rahulolematus

Näide:
Loomulik, spontaanne naeratus

A Loomulik
B Artistlik "Keep smiling"

Duchenne de Bologne, 1862/1990, Ekman, 1990

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Emotsioonid

Methods of Psychological Research 1998, Vol.3 No.1 © 1998 Pabst Science Publishers

Neutral	Anger	Disgust	Fear
Joy	Sadness	Surprise	

2

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Emotsioonid

2

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Emotsioonid e-mailides

2

 TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Meeleolu on üldine emotsionaalne seisund, mis mingi aja jooksul annab värvingu inimese elamustele ja tegevustele ning mille põhjust inimene alati ei tunneta

Meeleolu põhjusteks võivad olla:

- ✓ inimese füüsiline seisund
- ✓ enesehinnang
- ✓ enesetunne
- ✓ elulised faktorid
- ✓ loodus
- ✓ ilm
- ✓ aastaaeg
- ✓ teised inimesed
- ✓ kunst jms.

 TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Afekt on lühiajaline, tormiliselt kulgev, plahvatuslik emotsionaalne reaktsioon, mis haarab inimese täielikult ja kontrollimatult oma võimusesse

Afektiseisundis tajub inimene ümbritsevat:

- ✓ ebaadekvaatselt, teadvus aheneb, inimene ei
- ✓ anna endale aru oma tegevusest ning ei suuda
- ✓ enda käitumist kontrollida

Afektiseisundile järgneb rahunemine, väsimus, apaatia, mida nimetatakse afektiivseks šokiks

---

 TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Söömishäired

- ✓ buliimia - iseloomulikuks tunnuseks on õgimissööstud ja ülemäärane kehakaalu kontroll, mille tulemusena üritatakse toidu paksustegevat mõju kaotada - oksendamise, lahtistite söömise või muul moel
- ✓ anoreksia - tunnuseks on teadlik ja tahtlik kehakaalu alandamine alla tervisliku piiri. Kaalu kaotus (või madalal püsimine) saavutatakse teatud toitumise vältimise, oksendamise, kõhulahtisuse esilekutsumise, ülemäärase treeninguga. Anoreksiale iseloomulik on kehataju häire, mille tõttu haigel on hirm paksuks minemise (paks olemise) ees ning ta seab oma kehakaalule ranged piirid

---

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

ADHD (*Attention deficit hyperactivity disorder*)

Moodne diagnoos, diagnostilised kriteeriumid mitte väga usaldusväärsed. Diagnoosi põhjendus on käitumishäire, mida kirjeldavad vanemad, õpetajad. Ainult 20% USA ja UK lapsed said arsti juures sama diagnoosi (*Sleator, Ullmann, 1981*)

Efektiivne ravi puudub

Sümptomid:

- ✓käitumishäired sh allumatus distsipliinile
- ✓üliaktiivne liikuvus ja püsimumus
- ✓keskendumisraskused
- ✓akadeemilise edukuse langus

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Skisofreenia - psühhikahäiretest püsivaim

Soodustavad pärilikud tegurid

Sümptomid:

- ✓tajuahäired (hallutsinatsioonide teke)
- ✓mõtlemishäired
- ✓tunde- ja tahteluhäired (äkilised meeleolu muutused, tahtlike liigutuste sooritamises)

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Vaime areng

Intelligentsus (IQ)

- ✓...võime mõelda abstraktselt (*Lewis Terman, 1921*)
- ✓...võime tegutseda sihipäraselt, mõelda ratsionaalselt ja tulla edukalt toime keskkonnaga (*Dawid Wechsler, 1944*)
- ✓...võime efektiivselt adapteeruda keskkonnaga ja oskus õppida kogemusest (*Neisser et al., 1996*)
- ✓...inimese võimekus sihipäraseks adaptiivseks tegevuseks (*Robert Sternberg & William Salter, 1982*)
- ✓...see, mida intelligentsustestid mõõdavad (*E. G. Boring*)

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Intelligentsus kaasajal

Intelligentsus kui suhteliselt stabiilne isikuomadus, mis areneb välja päriikkuse ja keskkonna vastasmõju tulemusel

(R. J. Sternberg, J. L. Grigorenko, 1997)

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Psühhopatoloogia

Intelligentsus kaasajal

- ✓IQ-d ei anna kogemuste ja hariduse kaudu märkimisväärselt muuta
- ✓Võimalik kompenseerida
- ✓Võimalik arendada EQ ja PQ

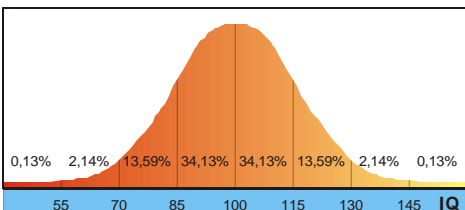

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

IQ jaotumine

	55	70	85	100	115	130	145	IQ
	0,13%	2,14%	13,59%	34,13%	34,13%	13,59%	2,14%	0,13%
Inimesi	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	SD
20	0	0	3	7	7	3	0	0
40	0	1	5	14	14	5	1	0
500	1	11	68	171	171	68	11	1
1 000	1	21	136	341	341	136	21	1
1 400 000	1 820	29 960	190 260	477 820	477 820	190 260	29 960	1 820

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

IQ

Avalik saladus:

IQ, akadeemilisel võimekusel, koolihinnatel ei ole otsest seost inimese edukusega elus

IQ osa edus 20%
? 80%

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

KUI TARK ON RUMAL

IQ =140

Monica Lewinsky

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

KUI RUMALAM ON TARK

IQ =104

 TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

EQ

Akadeemiline intelligentsus (IQ) üksi ei anna meile kainet mõistust, emotsionaalset kontrolli ja oskusi, mis on vaja teistest arusaamiseks ja teistega koos tegutsemiseks

Edu töös, sõpradega, abielus vajab "emotsionaalset intelligentsust", ehk inimese oskust

See on võime:

- (1) teada, mida sina ja teised tunnevad
- (2) toime tulla oma emotsioonide ja impulssidega
- (3) omada enesedistsipliini, sotsiaalseid oskusi, optimismi ja empaatiat teiste suhtes

---

 TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

EQ

Akadeemilisel intelligentsusel ei ole tundeeluga erilist seost. Kõige säravamad pead võivad pidurdamatute kirgede karidel põhja minna.

Kõrge IQ-ga inimesed võivad olla kehvad oma isikliku elu ja olme korraldamisel (*D. Goleman, 1997*)

EQ tuumaks on suutlikkus eristada teiste inimeste meeleolu, temperamenti, motiive ja soove ning neile õigesti reageerida; see on ligipääs omaenese tunnetele, võime oma emotsioone eristada ja kasutada omakäitumise juhtimisel (*H. Grander, 1994*)

 TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

PQ

Praktiline intelligentsus on see, mida inimesed nimetavad hariilikult (*R. J. Sternberg et al. 2000*) kaineks praktiliseks mõistuseks – see on võime kohaneda igapäevase keskkonnaga ning seda kujundada ja valida

---

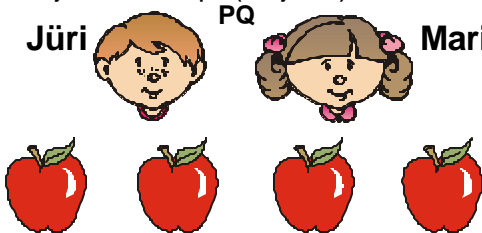

Kuidas jaotuvad kahe lapse (Jüri ja Mari) vahel neli õuna?

Jüri PQ Mari

$4 : 2 = ?$

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Sotsiaalne taj

Stereotüübid – sotsiaalne taj

- ✓ vanus
- ✓ sugu
- ✓ elukutse
- ✓ rahvus

TALLINNA TEHNIKAKOOL
TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Sotsiaalne taj

Näide: Liider - juht

TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Kirjandust

J. Saarma (1077). Psühhopatoloogia, Kirjastus Valgus.
Werner, K., Gross, J.J. (2007). Models of Emotion Regulation, Chapter 1: Emotion regulation and psychopathology: A conceptual framework.
Cox, A. A., Ness, K. M., & Carlson, R. F. (2010). International perspectives on depression in the workplace. Retrieved from http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas10/Article_04.pdf

---
